

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

“คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่

๑. ศาลเยาวชนและครอบครัว และ
๒. ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

การเริ่มต้นคดี

การเริ่มต้นคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ กระทำได้ ๒ กรณีคือ

- ๑.๑ กรณีตามมาตรา ๑๗๒ บุคคลที่สามารถนำคดีมาร้องต่อศาลได้มีดังต่อไปนี้
 - ก. ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง
 - ข. ในกรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะต้องขอให้คุ้มครองสวัสดิภาพได้ มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง บัญญัติให้ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การ ซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน องค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีอำนาจกระทำการแทนผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้

- ๑.๒ กรณีตามมาตรา ๑๗๙ หากมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ให้เด็กหรือผู้ปกครองของเด็กนั้นร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้

ข้อสังเกต

๑. การร้องขอให้ศาลพิจารณาคดีกรณีคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นขั้นตอนวิธีการเพื่อสนับสนุนให้การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือเด็ก ซึ่งถูกปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ตามลำดับ มีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

๒. ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้อง

/ขอต่อศาล...

ขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่ มีภูมิลำเนา หรือมูลเหตุเกิดขึ้น เพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

๓. เนื่องจากการพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มีผลเป็นรูปธรรม ดังนั้นการตีความคำว่า “ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” จึงควรนำบทนิยาม “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มาเป็นหลักในการพิจารณาคดีความคำว่า “ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” ในมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

๔. องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง ไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่ได้มีการจดทะเบียนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา ๓๓

การไต่สวน

ตามมาตรา ๑๗๓ ให้ศาลทำการไต่สวนโดยมีซักถามและไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด ถ้าศาลเห็นว่าผู้ร้องขอไม่ควรเผชิญหน้ากับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำด้วยความรุนแรง ศาลอาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกนอกห้องพิจารณาหรือใช้วิธีการอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้า และให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๐๘ และมาตรา ๑๑๑ มาบังคับใช้แก่การไต่สวนโดยอนุโลม

ข้อสังเกต

เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มิได้กำหนดขั้นตอนวิธีการ รูปแบบ และระยะเวลาการไต่สวนเอาไว้จึงต้องรอข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพของประธานศาลฎีกาตาม มาตรา ๑๗๑ เพื่อประกอบการพิจารณาและใช้เป็นแนวทางต่อไป

วิธีการยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ มี ๒ วิธี ได้แก่

๑. ยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือต่อศาล
๒. แถลงด้วยวาจา

/กรณี...

กรณีมีเหตุฉุกเฉิน

- ยื่นคำขอกรณีฉุกเฉินพร้อมคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ
- ยื่นคำขอกรณีฉุกเฉินระหว่างไต่สวนคำร้อง หรือ
- กรณีเร่งด่วนจะแถลงด้วยวาจาต่อศาล

กรณีไม่มีเหตุฉุกเฉิน

- ส่งหมายนัดไต่สวน
- ศาลไต่สวนและมีคำสั่งทันที

การวินิจฉัยและทำคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาล

ตามมาตรา ๑๗๔ บัญญัติให้หากผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา เข้าใกล้ที่อยู่หรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน หรือกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๖ เดือน และศาลอาจให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ หรือสถานพยาบาล หรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนดได้ และให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นที่สิ้นสุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้

ตามมาตรา ๑๗๕ บัญญัติให้ เมื่อศาลเห็นว่าผู้ร้องมีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวและจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือบำบัดรักษา ศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องเข้ารับการปรึกษาแนะนำหรือเข้ารับการอบรมฟื้นฟูได้ภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แต่ละกรณีว่าศาลจะกำหนดระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใด

ข้อสังเกต

๑. ตามมาตรา ๑๗๔ วรรคสาม บัญญัติให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นที่สิ้นสุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้ แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้
๒. ตามมาตรา ๑๗๕ วรรคหนึ่ง ให้อำนาจศาลวินิจฉัยถึงตัวผู้ร้องได้ด้วยถึงพฤติการณ์ของผู้ร้องต่างจากคดีทั่วไปที่จะวินิจฉัยเฉพาะส่วนตัวจำเลยหรือตัวผู้ถูกร้องเท่านั้น

ผลทางกฎหมายและการบังคับตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

ตามมาตรา ๑๗๖ บัญญัติให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหา มีถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบ

/ในกรณี

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้

ตามมาตรา ๑๗๗ บัญญัติให้เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นอันสิ้นสุด

ก่อนครบระยะเวลาตามเงื่อนไขหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพได้

ตามมาตรา ๑๗๘ บัญญัติให้ในระหว่างมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพศาลจะกำหนดให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่อีกฝ่ายตามที่เห็นสมควรได้ ในกรณีไม่มีการจดทะเบียนสมรสให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัวได้

ข้อสังเกต

๑. คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพมิใช่โทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ การออกหมายจับกรณีผู้ถูกกล่าวหาซึ่งจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยไม่มีเหตุอันสมควรตาม มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง จึงไม่มีอายุความเนื่องจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น การฝ่าฝืนยังมีต่อเนื่องตลอดเวลาจึงไม่มีจุดเริ่มต้นนับเรื่องอายุความตามหมายจับ

๒. ตามมาตรา ๑๗๘ ศาลมีอำนาจวินิจฉัยทั้งฝ่ายผู้ร้องและผู้ถูกร้องให้เป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ แม้ในกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันศาลก็มีอำนาจให้คำสั่งคุ้มครองโดยกำหนดให้จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นได้ โดยจ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัวคนใดก็ได้

๓. คำว่า “สมาชิก” ในมาตรา ๑๗๘ จะหมายถึงบุคคลใดบ้าง มีขอบเขตกว้างขวางมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลที่จะพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป
